Lees omdat jy kan

Deel A

Uitgawe 2019
Afrikaans

aa p oo m ee t ui l y s

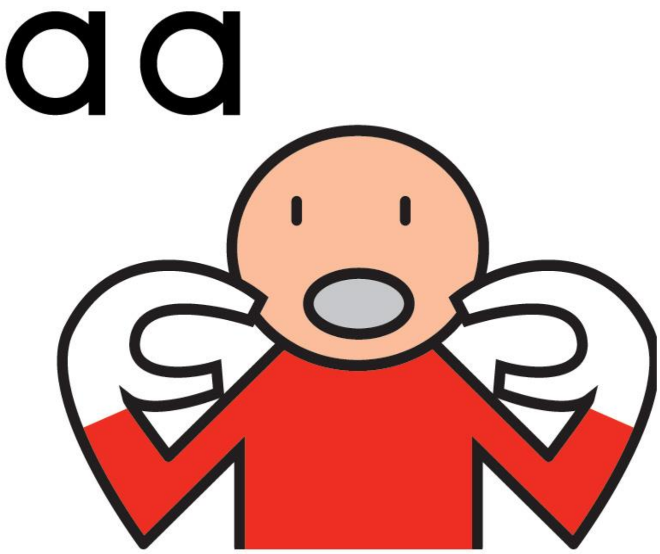

mw T. de Wit Vertaling Gerda Bastiaan, Prof. A Hugo

LEES OMDAT JY KAN deel A

Onderdeel van *Lees moet jy doen*

Uitgawe 2009
Vertaling in Afrikaans 2019

Idee en teks Tryntje de Wit
Vertaling Gerda Bastiaan en Rinske Pouwels en Prof. A. Hugo (Unisa)
Illustrasies Alex van Houwelingen
Prentjies Tryntje de Wit (ontwerp)

Oorspronklike titel Lezen, moet je doen.
Uitgewery Educate, Warnsveld, Nederland

ISBN/EAN 978-90-77384-02-2

Hierdie uitgawe is spesiaal ter beskikking vir Gerda Bastiaan, om die Afrikaanse uitgawe vir skole toeganklik te maak. Skole mag die metode slegs gebruik na die aankoop van die metode.

Inhoud			**3**
Inleiding			**5**
Algemene deel			
Hoofstuk	**4.**	Agtergrond van metode	**7**
Hoofstuk	**5.**	Vorderingslys per onderdeel	
		Klank-gebaar koppeling	**9**
		Prentjielees	
		Vorms	
		Letterkennis	
		Klanksintese	
		Letterskrif lees	
Hoofstuk	**6.**	**Bylae**	**15**
	6.1	Vormplakkaat	16
	6.2	Konstruksievorme	17
	6.3	Plakkaatvan die persone	18
	6.4	Persoonsbeskrywing	20
	6.5	Letter- en gebarekaartjies	22

Vervolg inhoud

Praktykdeel	***Lees omdat jy kan A***		**27**
Hoofstuk	**7.**	**aa**	**29**
Hoofstuk	**8.**	**p**	**42**
Hoofstuk	**9.**	**oo**	**55**
Hoofstuk	**10.**	**m**	**69**
Hoofstuk	**11.**	**ee**	**81**
Hoofstuk	**12.**	**t**	**92**
Hoofstuk	**13.**	**ui**	**108**
Hoofstuk	**14.**	**l**	**120**
Hoofstuk	**15.**	**y**	**136**
Hoofstuk	**16.**	**s**	**156**
Hoofstuk	**17.**	**Ekstra**	**170**
Hoofstuk	**18.**	**Sintese**	**185**

2. Inleiding

Wat ek hoor, vergeet ek
Wat ek sien, onthou ek
Wat ek doen, verstaan ek
Confucius

Hoofstuk 4.   Agtergronde van die metode

Onderskeid Tussen Lees en Skryf

Een van die belangrikste eienskappe wat hierdie metode so suksesvol maak, is dat daar ’n basale onderskeid gemaak word tussen leer lees en leer skryf. Die fokus lê op die leer van lees en enige oefeninge wat te make het met skryfvaardighede, word uitgestel vir later. Dit vergemaklik die proses om te leer lees.

Klankgebare

Daar word ’n verband gelê tussen dit wat jy hoor (die klank), wat jy sê (artikulasie) en wat jy sien (die letter). Die gepaardgaande gebaar verbind hierdie drie elemente op ’n natuurlike wyse. In die gebaar word die vorm van die letter sigbaar.

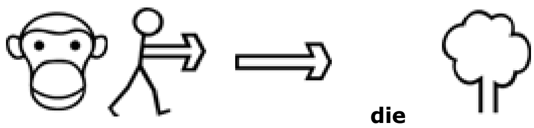

die				**die**	
die	aap	gaan	na	die	boom

Picto-lees

Wanneer elke woord saam met ‘n prentjie weergegee word, noem ons dit picto-lees. Picto-lees bevorder die bewuswording van skrif. Die prentjies kan dus gelees word. Vervolgens word letters aan die picto-lees toe gevoeg-net soos ons voorouers dit gedoen het. Hierdie manier maak juis dat lees op ’n natuurlike manier aangeleer word.

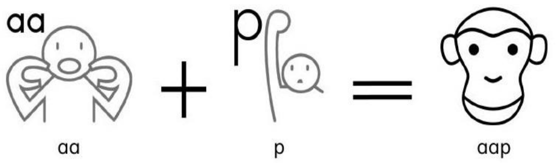

Klanksintese

Wanneer 'n kind leer lees is dit belangrik om los klanke saam te voeg sodat dit 'n woord vorm. Van die begin af staan dit dus sentraal dat 'n leerling met begrip leer lees. Die klankgebare ondersteun die proses van klanksintese. Aangesien 'n kind eers later leer skryf, is dit nie nodig om aandag aan lastige ouditiewe diskriminasie oefeninge te bestee nie.

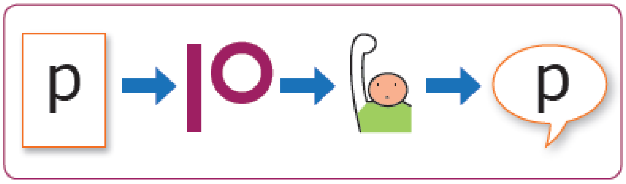

Lettersimbole

Die letters van die alfabet is uit tien basis simbole saamgestel. Wanneer hierdie simbole benoem word, sal 'n leerling daartoe in staat kan wees om die gebaar en die gepaardgaande klank van die letter te herroep.

Dit werk dus eenvoudig: die leerling kyk byvoorbeeld na die letter 'p', hy verwoord die simbole ('n lang stokkie met 'n sirkeltjie bo aan) en maak vervolgens die gebaar ('n uitgestrekte arm in die lug as die stokkie en die vuis as die sirkeltjie bo aan). Daarna volg die klank vanself.

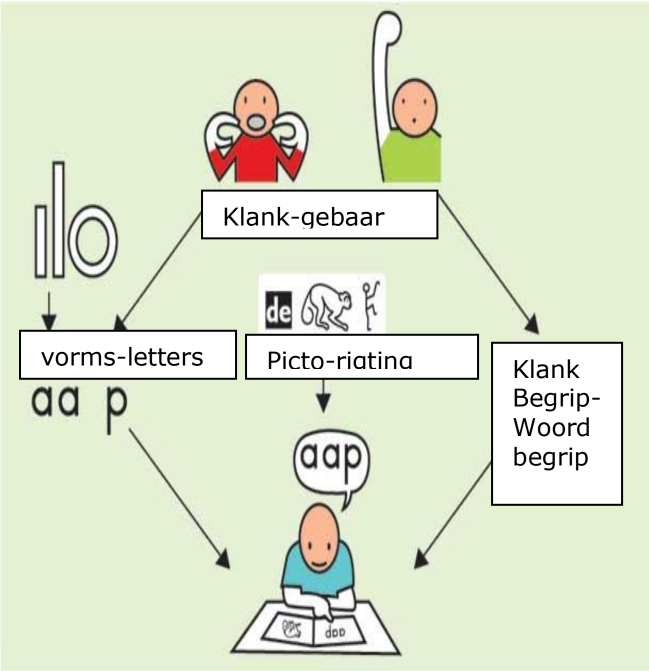

Die volledige metode

Die volledige leesmetode bestaan dus uit die volgende:

- Klank-gebaar koppeling
- Klanksintese en woordbegrip
- Picto-lees
- Lettersimbole en letterkennis
- Woorde lees en verstaan

Plakkaat met mense by 'Lees omdat jy kan' deel A

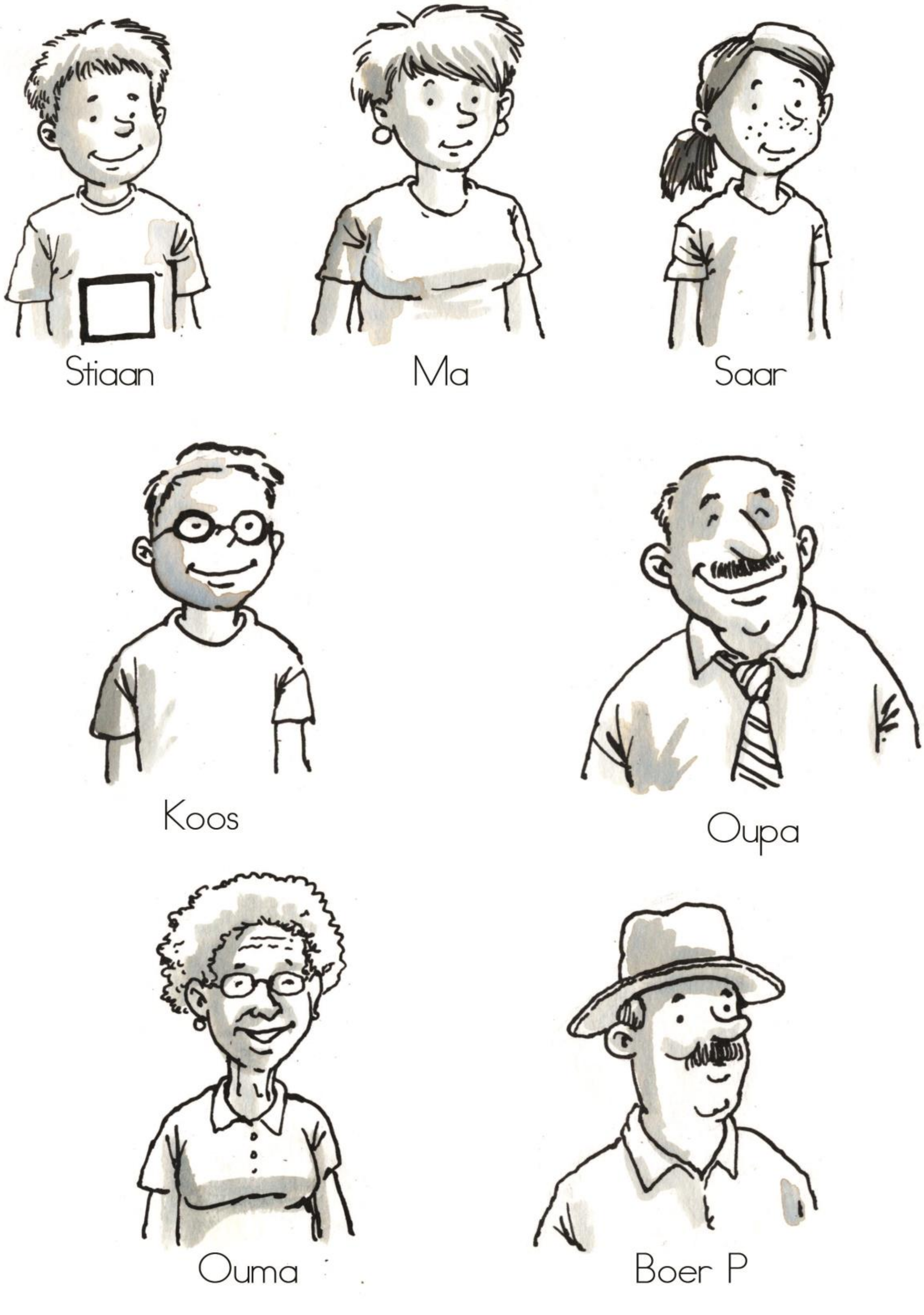

LwjkA6.3: Personeplakkaat

aa		aa
p 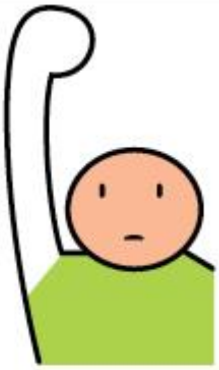	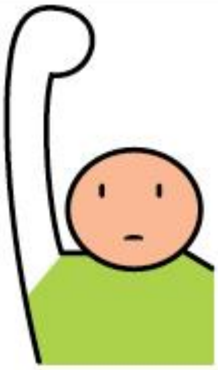	p
oo		oo

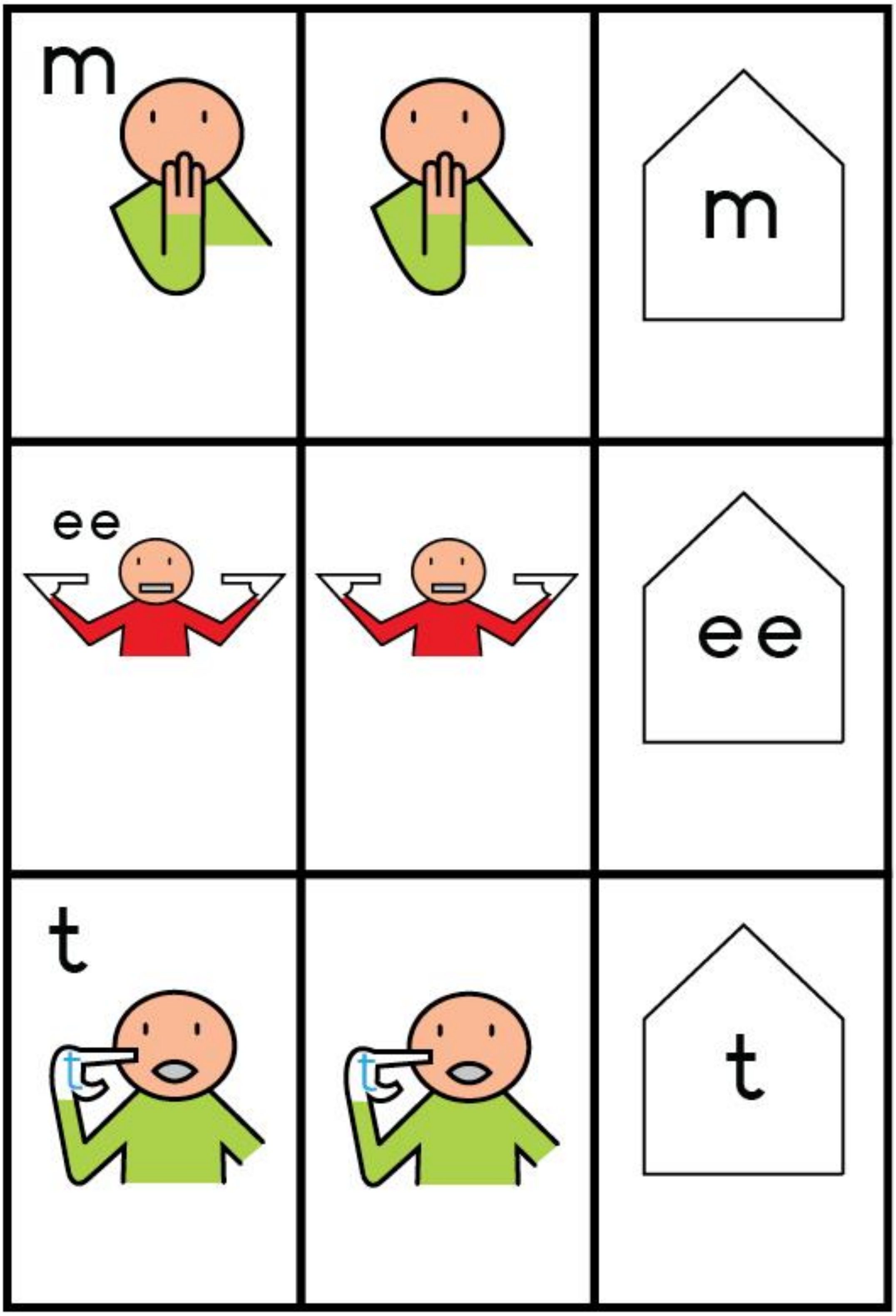
m
m
ee
ee
t
t

ui 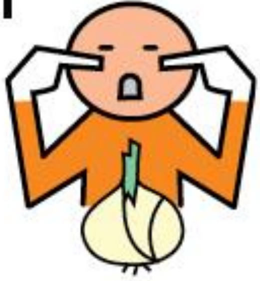		ui
l		l
y		y

LwjkA6.5c: Letter- en gebarekaartjies 3

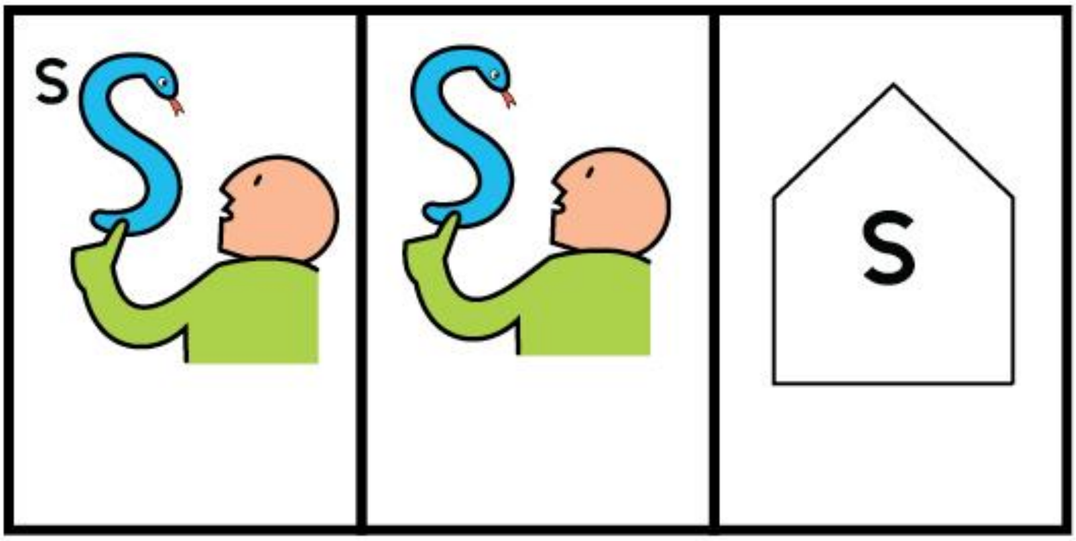
s
s

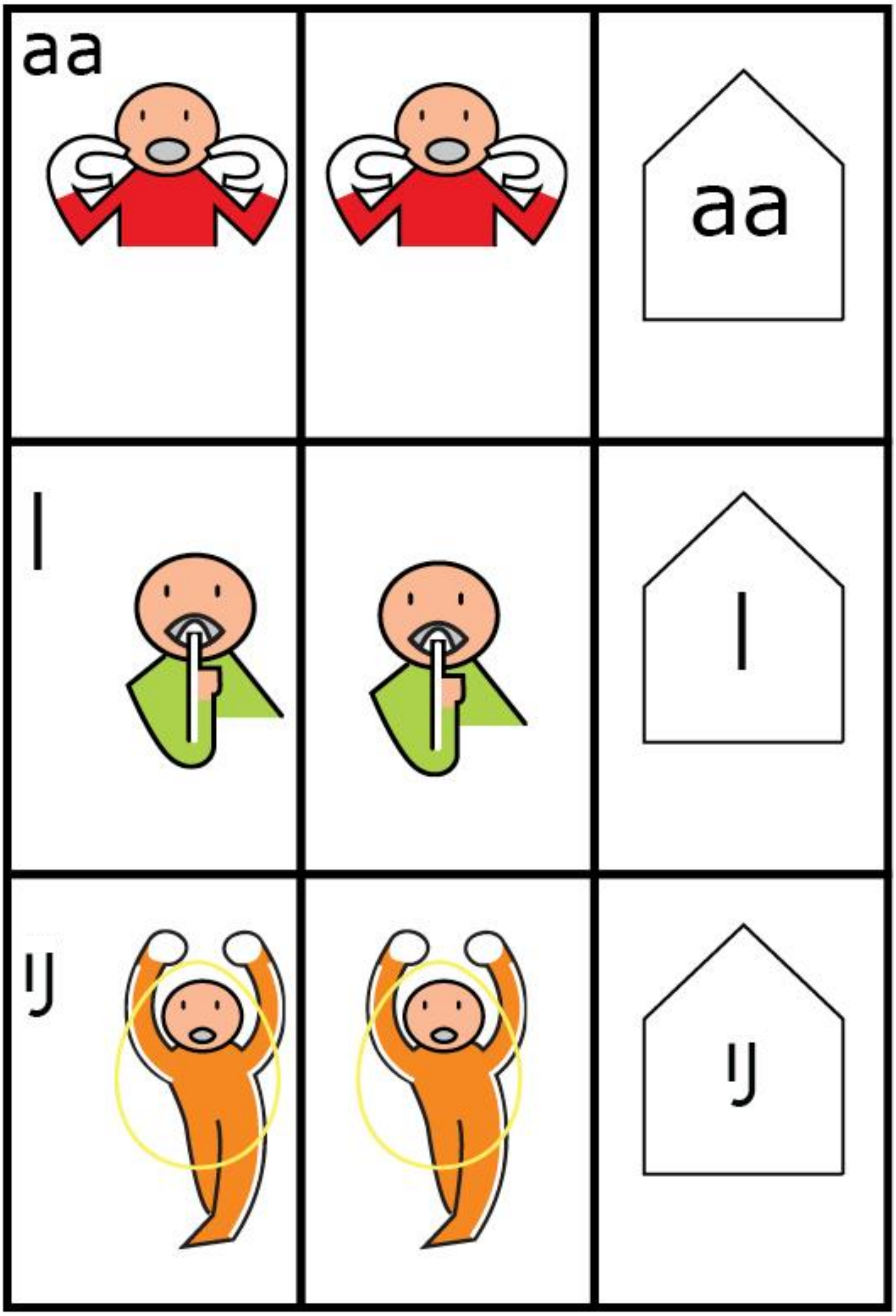

Addisionle kaartjies van afwykende lettertipes *aa, l* en *y*.

LwjkA6.5e: Letter- en gebarekaartjies 5

Lees omdat jy kan A

Uitgawe 2019

Praktykdeel

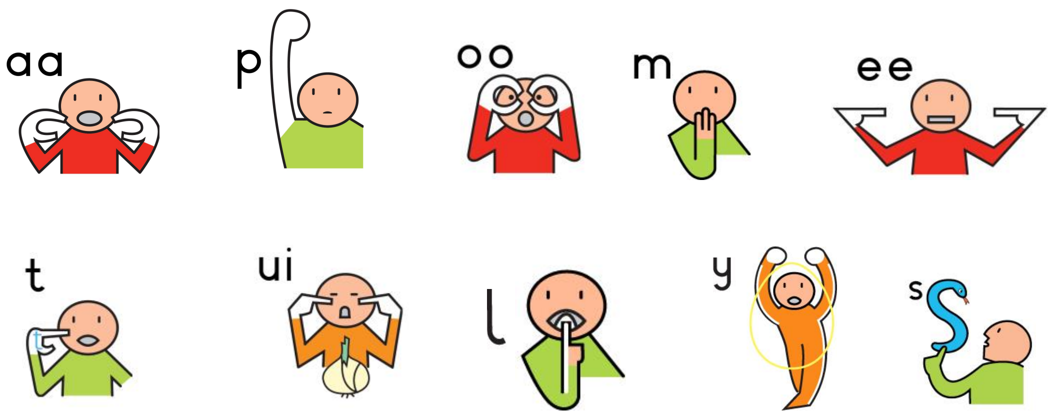

Hierdie materiaal mag slegs gebruik vir u eie skool gebruik word, as ook vir fotostate.

Praktykdeel ***Lees omdat jy kan A*** **27**

Hoofstuk 7. aa 29

Hoofstuk 8. p 42

Hoofstuk 9. oo 55

Hoofstuk 10. m 69

Hoofstuk 11. ee 81

Hoofstuk 12. t 92

Hoofstuk 13. ui 108

Hoofstuk 14. l 120

Hoofstuk 15. y 136

Hoofstuk 16. s 156

Hoofstuk 17. Ekstra 170

Hoofstuk 18. Sintese 185

LWJKA0: Inhoud van die Praktykdeel

Hoofstuk 7

aa

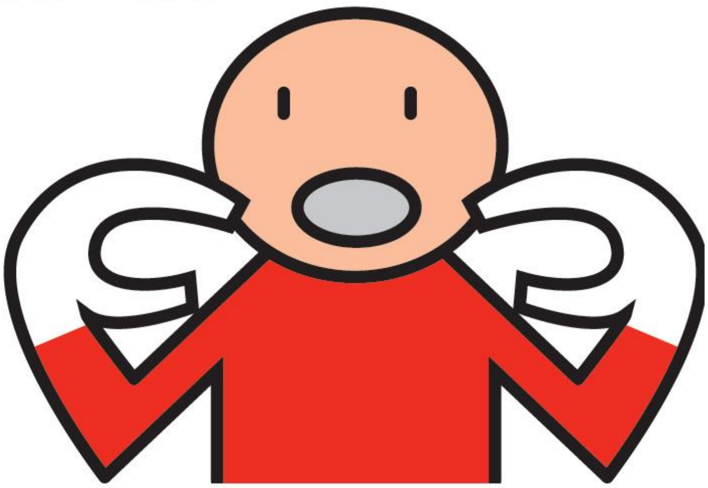

LwjkA7: Opskrifbladsy

Inhoud

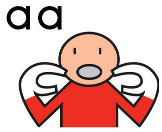

LWJK **A**	vorm	Inhoud / titel	vlak sien *)	
7.0	Voorbereiding	Onderwysersbladsy	nvt	↓
7.1	Werkblad	Letterverkenning Stiaan	01	O
7.2	Vormkaart	Letterverkenning aa	1	O
7.3	Letterkaart	Letterverkenning aa	1	O
7.4	Teks vir lees	Mamma en Stiaan	+1	O
7.5	Teks vir lees	Saar en die aap	+1	O
7.6	Teks vir lees	Oupa gaan na die dokter	+1	O
7.7	Strokiesprent	Stiaan by die dokter	01	O
7.8	Werkblad	Letterherkenning	1	O
7.9	Werkblad	Skryf aa	1	O

**) 0 = afbeelding, + = prentjieteks, 1, 2, ens. = die hoeveelheid letters per woord.*

7 aa

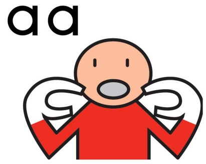

Eienskappe van die klank

Hoor: ‘n Lang klank.
Sê: Die mond is wyd oop; die tong rus op die basis van die mond.
Sien: Twee sirkels met beide ’n vertikale strPa aan die regtersykant.
Doen: Die hande word in ’n oop vorm, weerskante van die mond geplaas. Terwyl die *aa* uitgerek gesê word, buig die hande in ’n vloeiende beweging vorentoe.

Voorstelling of die letter

Hang die werkkaart van Stiaan in die klaskamer op of wys dit met ‘n projektor.
Vertel die verhaal van Stiaan.

Oefen die gebaar van die lang aa, terwyl die liedjie van Stiaan gesing word.
Oefen die gebaar ook voor die spieël, sodat die leerders kan sien hoe ver hulle mond oop kan gaan.

Skryf na afloop van die verhaal en sing, met die gebare, die letter *aa* , hou dieselfde , wat in die teksballon gaan. Sien p. 54 Sê wat jy skryf:
“’n Sirkel met ‘n kort stokkie en nog ‘n sirkel met ‘n kort stokkie.”

Gee die vorms en die vormkaart aan die leerders.
Plaas saam met hulle die vorms in die korrekte volgorde op die vormkaart.
Sê daarby hardop wat jy doen:
“’n sirkel met ‘n kort stokkie en nog ‘n sirkel met ‘n kort stokkie.”
Maak die gebaar en sê: *aa*.

Gee aan die leerders die letterkaart sodat hulle die vorms daarop kan neersit.
Laat hulle die letter met de wysvinger voel en de vorm hardop uitspreek.
Maak die gebaar en sê: *aa*.
Voel die letter met die wysvinger, en noem die vorm hardop.

Hang die letterkaart in die klaskamer op.

Werkkaarte en leesteks

Verduidelik oor die groepsleesboek. Dit is ‘n leêr, waarin alle tekste wat gelees is, saamgevat word. Plaas hierdie leêr in die leeshoek van die klaskamer, sodat die leerders self kan lees. Jy kan die plakkaat met die mense op die voorkant sit, invoeg.
Daar is nog idees in hoofstuk 3.

Leidrade/wenke:

Indien die leerders nog nie die vorms onder die knie het nie, doen dan eers die oefening vir vorms soos in hoofstuk 4.

Doen gereeld klanksintese oefeninge. Sien sintese oefeninge met die *aa*: hoofstuk 18.1.

LwjkA7.0: Onderwysersbladsy 1

aa 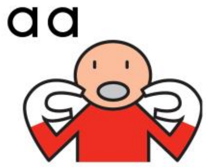

Storie : ***Stiaan aa***

"Bly stil…, ek hoor iemand? Hoor ek iemand sing?"

"aa... aa...".

"Wie sing so mooi? Luister, ek hoor weer "aa... aa… "

Dis Stiaan, Stiaan kan baie mooi sing. Net Stiaan kan so mooi sing. Kyk, daar's hy, voor die spieël, voor 'n groot spieël. Hy kyk vir homself en luister na homself. Hy sing en sing: "aa… aa… " Hoekom sing hy so baie? Stiaan wil 'n sanger word. Hy oefen ure. Hy gaan op die televisie sing. Hy sing dikwels, elke dag. Hy sing partykeer :"aa... aa... "

"Luister mooi.., watter geraas hoor ons? Dit is tjoepstil. Ek hoor glad nie vir Stiaan sing nie. Sy mond is oop, maar ek hoor nie die klank nie. "Stiaan, hoekom hoor ons jou nie sing nie? Wat gaan aan? Wat gaan aan met jou stem? Hoekom sing jy nie?"

Dan wys Stiaan na sy keel en hy lyk baie treurig. Sy stem is nie meer daar nie. Dit het sommer skielik verdwyn. Wie kan vir Stiaan help?.

"Kom Stiaan, kom saam. Ek ken 'n baie spesiale dokter. Nie 'n gewone dokter nie, maar 'n letterdokter. 'n Dokter, wat jou stem vir jou kan terug gee. Nie met pille nie, maar met letters. Kom saam!"

Stiaan loop saam na die letterdokter toe. In die kamer van die dokter hang 'n groot prent met baie letters, maar Stiaan verstaan die letters glad nie. Hy kan nie letters lees nie. "As ek letters kan lees, kan ek dan weer sing dokter?" vra Stiaan. "Nee," lag die dokter, "om al die letters te leer, is baie werk. Jy leer net een , dis genoeg. Kyk, ek sal jou wys."

Die dokter vat n sirkel en plak dit op die magneetbord. Dan vat hy 'n kort stokkie, wat hy op die sirkel se regterkant plak. Hy is egter nog nie klaar nie. Hy neem nog 'n sirkel en 'n kort stokkie en dan sê hy: "Sê bietjie: aa." Dan maak Stiaan sy mond oop, maak die gebaar van die aa en begin saggies te sing: "aa... aa.." "Kyk ," sê die dokter, "jy makeer niks nie. Jy moet net na die letter kyk." Nou is Stiaan bly. Hy voel met sy hand aan die letters en sê saggies: "'n Sirkel met n kort stokkie en nog 'n sirkel met 'n kort stokkie is aa."

Ek is Stiaan,

My naam is Stiaan

Aangename kennis, Stiaan,

Ek hoor die   aa

Ons sing saam die aa…………….aaaaaaaaaa

letterverkenning

. Hang die aa-klank in die klaskamer op.
. Skryf die *aa* in de teksballon. Noem die vorms: *een sirkel met 'n kort stokkie en nog 'n sirkel met 'n kort stok*kie
. Speel die speletjie 'aangename kennis Stiaan' en fokus op aa. Maak die gebaar en sê die klank.

LwjkA7.1: 01 Werkblad

aa

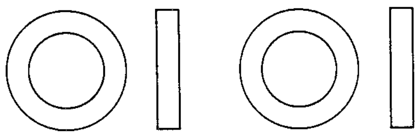

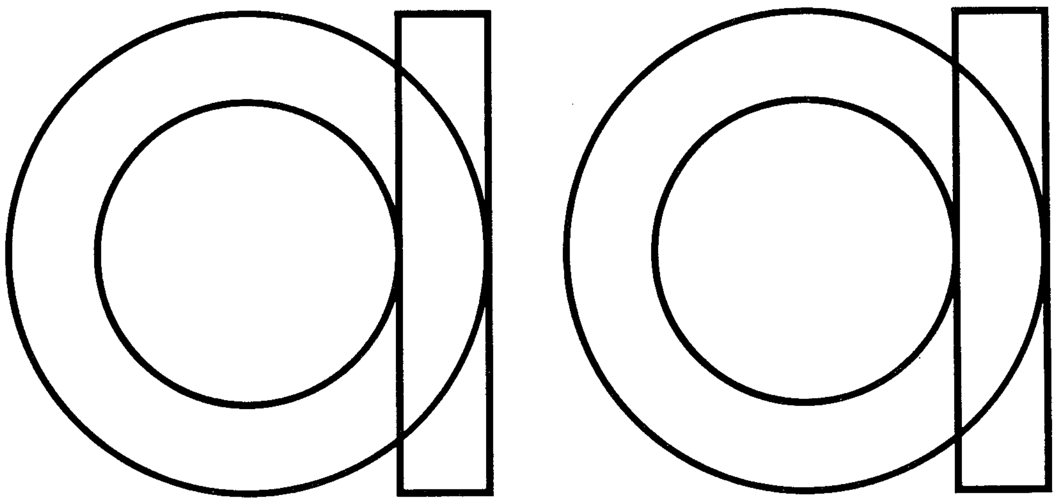

Sien die aanwysings op die onderwysersbladsy.

LwjkA7.2: Vormkaart

aa

LwjkA7.3: Letterkaart

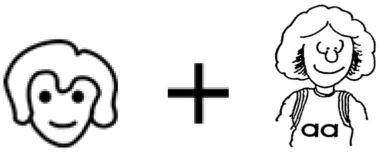

mamma en Stiaan

---

mamma kyk tv

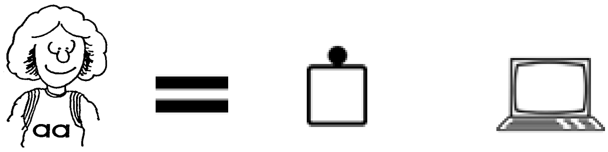

Stiaan is op tv

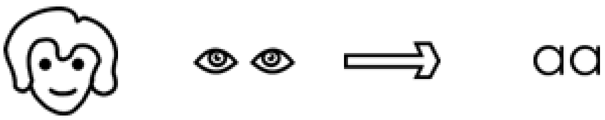

mamma kyk vir Stiaan

Stiaan sê aa aa aa

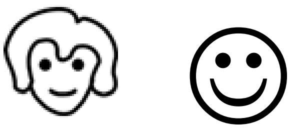

mamma lag

Prentjie kombinasie met 'n 1-letterwoord

. Kyk eers vinnig na die hele bladsy. Waaroor gaan die bladsy?
. Vir die onderwyser: Lees die bladsy, en wys met jou vinger.
. Bespreek die teks en speel die storie.
. Lees saam hardop en laat die leerders beurte maak om die bladsy te lees.
. Kontroleer of die leerder met hulle vinger volg.
. Stel vrae oor die teks: Hoekom lag mamma?

die

... en aap

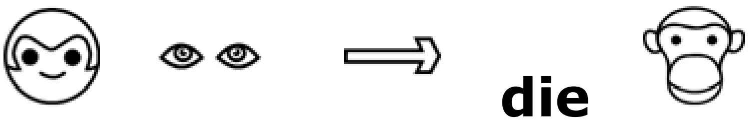

die

... kyk na die aap

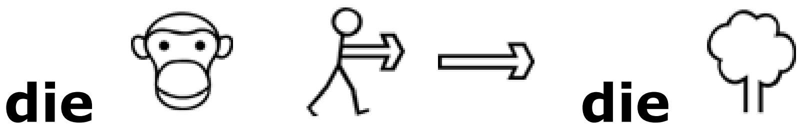

die **die**

aap gaan na die boom

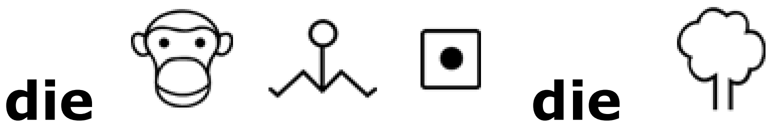

die **die**

aap sit in die boom

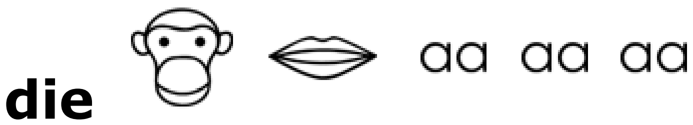

die

aap sê aa aa aa

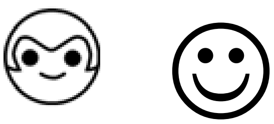

... lag

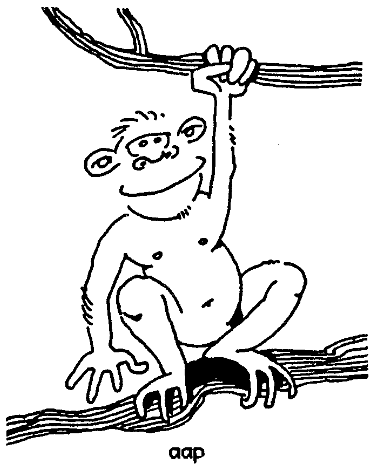

Prentjie in kombinasie met 'n 1-letterwoord

. Die meisie se naam is Saar.
. Vir die onderwyser: Lees by hoofstuk 6 die persoonbeskrywing van Saar. Wat sê dit oor Saar?
. Lees die storie 'n paar keer met aanwysing van die vinger.
. Wys eers self met die vinger en laat die leerder lees, daarna wys die leerder en lees self.
. Stel vrae oor die inhoud: Wat doen die aap? Wat doen Saar?

LwjkA7.5: +1 Leesteks

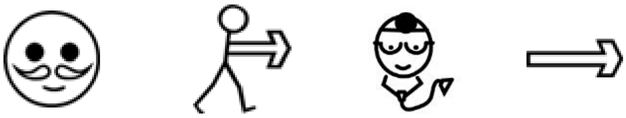

oupa gaan dokter toe

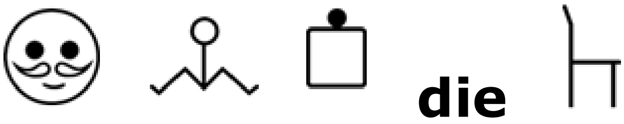

oupa sit op **die** stoel

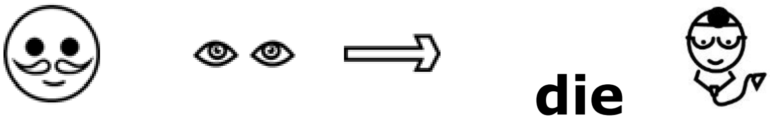

oupa kyk na **die** dokter

die dokter sê aa

oupa sê aa

die dokter skryf

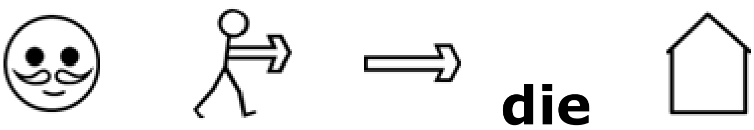

oupa gaan na **die** huis

Prentjie in kombinasie met een 1-letterwoord

- Gesels oor 'n seer keel en 'n doktersbesoek.
- Speel die toneel.
- Lees die teks met die vinger wat wys.
- Stel vrae oor die teks: Wat skryf die dokter?
- Voeg al die leestekste uit hierdie hoofstuk saam in 'n leesboek of groepsleesboek

LwjkA7.6: +1 Leesteks

aa

Strokiesprent met 'n 1-letterwoord

. Lees die aanwysings oor die aanbieding van die strokiesprent in hoofstuk 3, bladsy 15
. Bespreek die strokiesprent in die algemeen. Wie is hierdie mense? Wat doen hulle?
. Bespreek daarna prentjie vir prentjie. Hou die regte leesrigting. Stel baie vrae, veral om leerders te stimuleer om te dink
. Maak 'n storie by elke prentjie of speel die storie.
. Sny die prentjies los. Pak die prentjies in 'n ander volgorde. Sal dit pas ?

LwjkA7.7: 01 Strokiesprent

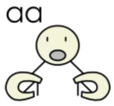

aa	**oo**	aa
oo	**aa**	**oo**
aa	**ee**	aa

Letterherkenning

. Letterherkenning van die *aa-klank* in verskillende uitvoerings tussen die *oo* en die *ee.*
. Bespreek die verskille tussen die *aa*'s.
. Versier die blokkies waarin die *aa* geskryf is.
. Die *ee* en *oo klanke* word nou aangedui as: *ander letters as die aa's sonder* om die regte klank te sê.

LwjkA7.8: 1 Werkblad

aa

aa

aa aa aa

aa aa aa aa aa

Skryf
. Begin by die groen kolletjies

LwjkA7.9: 1 Werkblad

Lees moet jy doen/Lees omdat jy kan A, 2019, T.de Wit, vertaling G.W.Bastiaan MaNP en Prof. A. Hugo

Hoofstuk 8

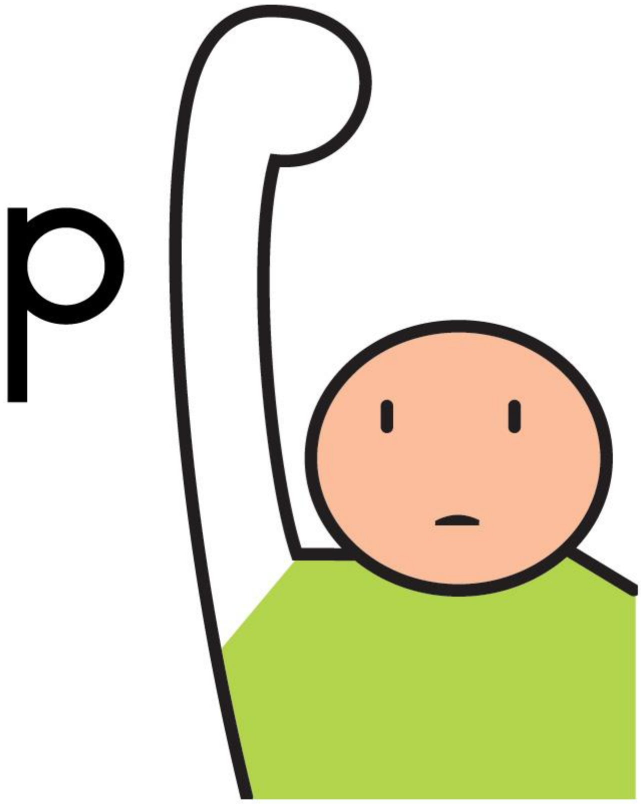

LwjkA8: Opskrifbladsy

m

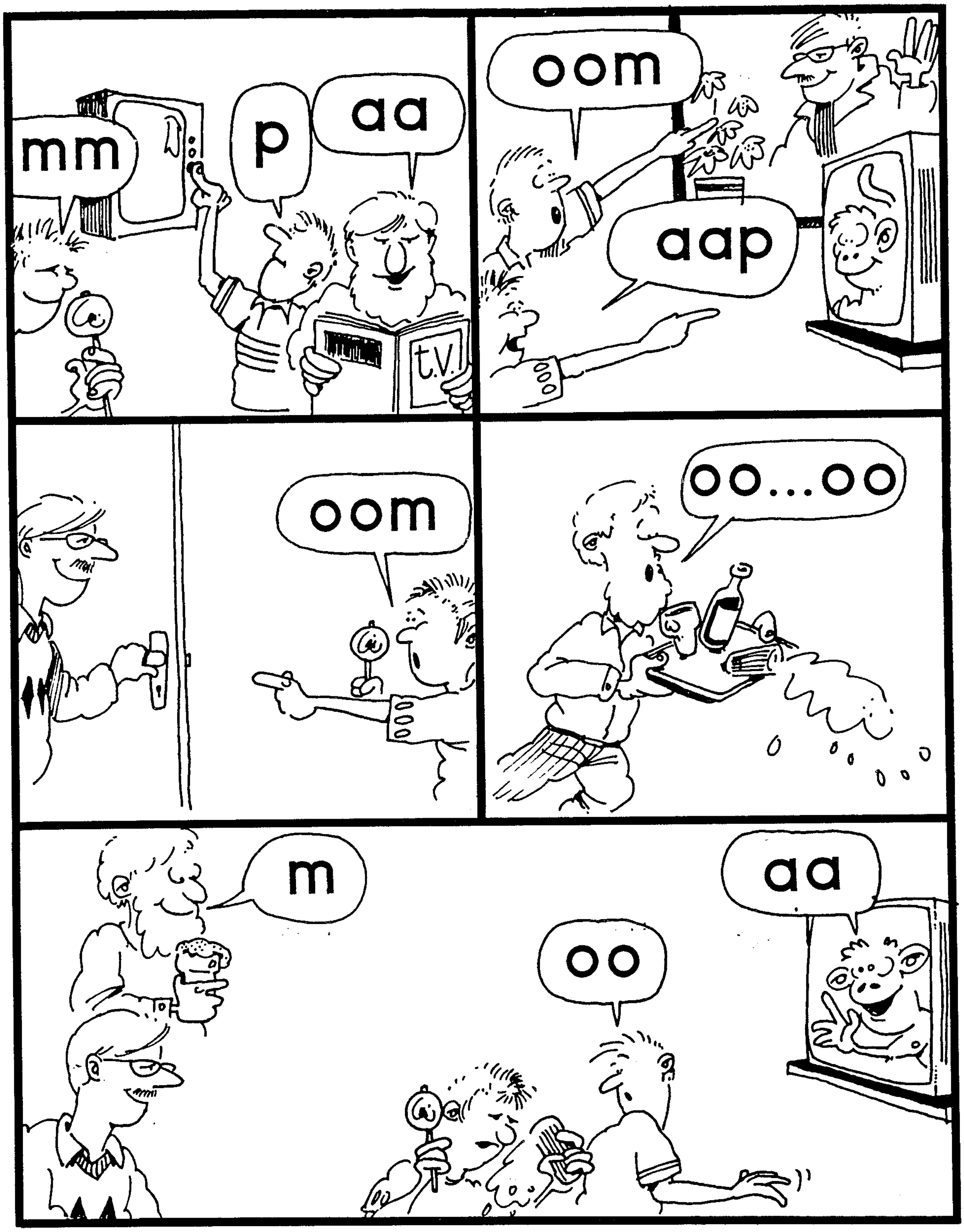

Strokiesprent in kombinasie met letterwoorde:k-m

. Gesels oor televisie kyk. Laat leerders oor eie ervarings vertel.
. Praat oor die prentjies één vir één en stel vrae. Wat lees pappa? Wie kom kuier?
. Gee baie aandag aan die figuur van *oom*; later is sy naam *oom Leeto. Dra oom 'n bril?*

LwjkA10.5: 02 Strokiesprent

Hoofstuk 17
Ekstra leesoefeninge vir stadige en vinnige lesers

Tryntje de Wit

Inhoud

LWJK **A**	**vorms**	**inhoud of titel**	**EKSTRA** **vlak sien *)**	
17.0	Informasie	Onderwysersbladsy 1, 2	nvt	↓
		Ekstra basisoefeninge		
		prentjie/letters		
17.1	Leesteks	Algemene vordering	+	O
17.2	Leesteks	Mamma sit op die stoel	+	O
17.3	Leesteks	Ek gaan…	+	O
17.4	Leesteks	Saar	+	O
17.5	Leesteks	Die hoender en die eier	+	O
17.6	Speletjie	Bingo	1	O
17.7	Werkblad	Blommeprag	1	O
		Ekstra		
17.8	Leesteks	**leesoefeninge/uitbreiding:**	+3	O
17.9	Leesteks	'n Poot en 'n boot	+3	O
17.10	Leesteks	Ek eet	+4	O
17.11	Leesteks	Ek slaap	+4	O
		Pa en die skildery		
17.12	Werkblad	**Maak leermateriaal self**	2	O
17.13	Werkblad	Woorde en Prentjies	3	O
17.14	Werkblad	Woorde en Prentjies	4	O
17.15	Werkblad	Woorde en Prentjies	4	O
		Woorde en Prentjies		

**) + = prentjieteks, 1, 2, ens. = die hoeveelheid letters per woord.*

LwjkA17: Opskrifbladsy/ inhoud

Hoofstuk 18

Sintese oefeninge

Inhoud

LWJK A	**vorm**	**inhoud of titel**	**Klankynthese vlak sien *)**	
18.0	Informasie	Onderwysersbladsy 1,2,3	nvt	↓
	oefeninge	Mondeling	2,3,4	O
18.1	Prentjies	Sintesewoorde met aa	3	O
18.2	Prentjies	Sintesewoorde met p	2,3	O
18.3	Prentjies	Sintesewoorde met p	3,4	O
18.4	Prentjies	Sintesewoorde met oo	2,3	O
18.5	Prentjies	Sintesewoorde met m	3	O
18.6	Prentjies	Sintesewoorde met ee	3	O
18.7	Prentjies	Sintesewoorde met t	2.3.4	O
18.8	Prentjies	Sintesewoorde met ui	2,3,4	O
18.9	Prentjies	Sintesewoorde met l	2,3	O
18.10	Prentjies	Sintesewoorde met y	2,3	O
18.11	Prentjies	Sintesewoorde met s	2,3	O

**) 0 = afbeelding, + = prentjieteks, 1, 2, ens. = die hoeveelheid letters per woord.*

*) die syfer gee die hoeveelheid klanke per woord aan. Partykeer is daar ook 'n lang woord om die leerders gewoond te maak aan lang woorde.

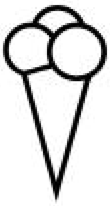

roomys

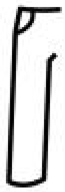

pyp

bly

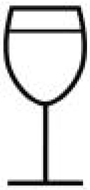

wyn

seil

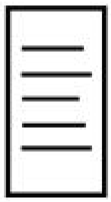

lys

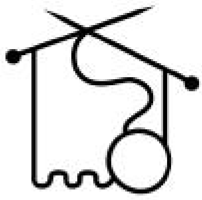

brei

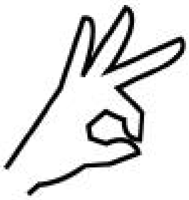

fyn

myn

Ouditiewe sintese en/of klanksintese met woorde met 'n y/ei .

- Benoem eers die prentjies in die regte leesrigting, gebruik saam dieselfde woorde
- Wys van één van die prentjies die klanke en/of gebare.
- Die leerder sê die woord en wys die regte prent.
  Help die leerder by die lang woorde of sê die klank saggies of maak die gebaar.
- Vir die klanksintese gee jy nie om of die woorde met y of ei geskryf is nie, want dit gaan om die klank. Maak self die regte gebaar as jy die klanksintese met gebare ondersteun

LwjkA18.10: Werkblad y/ei

vis

mes

tas

jas

muis

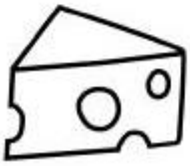

kaas

reis

bus

mis

huis

muis

is

Ouditiewe sintese en/of klanksintese met woorde met 'n s .

. Benoem eers die prentjies in die regte leesrigting, gebruik saam dieselfde woorde
. Wys van één van die prentjies die klanke en/of gebare.
. Die leerder sê die woord en wys die regte prentjie.
Help die leerder met die lang woorde of sê die klank saggies of maak die gebaar.

LwjkA1811: Werkblad s